

Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερησίων και Εσπερινών Γενικών Λυκείων Δευτέρα 2
Ιουνίου 2025 Εξεταζόμενο Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού
Ενδεικτικές Απαντήσεις

Διδαγμένο κείμενο

A1.α

1. α. 2. β. 3. β.

A1.β

παρ' ἦν: ὁδόν, ὑπερ' ὧν: παραφράγματα

B1.

Εκφραστικός τρόπος: αλληγορία.

Βλ. σελ. 103: Φιλοσοφικός Λόγος, σελ. 82, Φάκελος Υλικού: σχόλιο για το απεικάζω, παιδεία και απαιδευσία.

Ενδεικτική απάντηση:

«Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον»: Η φράση αυτή υποδηλώνει ότι ο Σωκράτης αναδιηγείται σε κάποιον φίλο του τι είπε στον Γλαύκωνα και στους άλλους συνομιλητές του την προηγούμενη μέρα στο σπίτι του Κέφαλου και συγχρόνως ότι συνεχίζεται η συζήτηση που είχε ξεκινήσει σχετικά με τη λειτουργία της δικαιοσύνης στο πλαίσιο της ιδεώδους πολιτείας. Ήδη έχει γίνει λόγος για τους φύλακες, τους άρχοντες, τις γυναίκες, τα παιδιά. Στο 473 d της Πολιτείας η συζήτηση στράφηκε στους φιλοσόφους, που αποτελούν τα μοναδικά πρόσωπα που μπορούν να σώσουν την πολιτεία, αν γίνουν άρχοντες ή αν οι άρχοντες γίνουν φιλόσοφοι. Εδώ, στον μύθο του σπηλαίου, διευκρινίζεται η «έσχατη και ανώτερη γνώση» που κρίνεται αναγκαία για τον φιλόσοφο –άρχοντα της ιδανικής πολιτείας.

«ἀλείκασον» Με το ρήμα «ἀλείκασον» ο Σωκράτης μάς εισάγει στην παρομοίωση ή μεταφορά του σπηλαίου: παρομοιάζει τον κόσμο με σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Όταν, όμως, η παρομοίωση ή η μεταφορά δεν περιορίζεται σε μια έννοια ή

φράση, αλλά εκτείνεται σε μεγαλύτερο τμήμα του κειμένου ή σε μια ενότητα ή και σε ολόκληρο το έργο, όπως συμβαίνει στη δική μας περίπτωση, τότε ονομάζεται αλληγορία. Η αλληγορία, επομένως, είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται, συνεπώς, για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Ο Πλάτωνας τη χρησιμοποιεί για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, ο εκφραστικός αυτός τρόπος τού είναι χρήσιμος, όταν θέλει να θεμελιώσει απόψεις που δεν μπορούν να στηριχτούν με τη διαλεκτική ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική. Η αξία της είναι διδακτική και όχι αποδεικτική. Επίσης, η αλληγορία είναι ένας αναλογικός συλλογισμός τον οποίο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί για να δείξει πώς βλέπει τον κόσμο και όχι για να αιτιολογήσει την κατάσταση του κόσμου.

«τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας.»

Παρουσιάζοντας ο Σωκράτης το θέμα του μύθου συνδέει οργανικά τη δίκαιη πόλη με την παιδεία. Η αφετηρία του προβληματισμού για τη σχέση αυτή βρίσκεται στη φράση «ἐὰν μὴ ... ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἰκανῶς καὶ τοῦτο εἰς ταῦτόν συμπέσει, δυνάμεις τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία...» (Πολιτεία, 473d). Σύμφωνα με αυτή τη φράση η μεταβολή προς το αγαθό στην πόλη είναι επιτεύξιμη, μόνο αν οι φιλόσοφοι γίνουν άρχοντες ή οι άρχοντες φιλόσοφοι. Στον μύθο παρακολουθούμε την πορεία διαμόρφωσης του φιλοσόφου – άρχοντα και διευκρινίζεται η ουσία του «φωτός» που προϋποτίθεται για να χρησθεί κάποιος φιλόσοφος - άρχοντας.

Για την καλύτερη κατανόηση κρίνουμε ορθό να αναφέρουμε σύντομα τις έννοιες της Ιδέας/του Είδους και του ειδώλου/αντιγράφου στον Πλάτωνα, όπως επίσης και τους βαθμούς πραγματικότητας και την αντιστοιχία τους με τη γραμμή της γνώσης, που βρίσκουμε στην πλατωνική Πολιτεία, και των οποίων αλληγορική απόδοση αποτελεί ο «μύθος του σπηλαίου».

Οι Ιδέες, κατά τον Πλάτωνα, είναι νοητές, αιώνιες, άυλες, άφθαρτες, αμετάβλητες, αυθύπαρκτες, υπερβατικές οντότητες που αφορούν το «ὄν ὄντως», το «εἶναι του κόσμου», και αποτελούν, ούτως ειπείν, τα πρότυπα των αισθητών αντικειμένων (είδωλα, έκτυπα) που είναι χρονικά πεπερασμένα, φθαρτά, μεταβλητά κ.τ.λ. και αφορούν το γίνεσθαι του κόσμου. Ανώτερη Ιδέα από όλες είναι η Ιδέα του αγαθού, η οποία θεωρείται η πραγματική αιτία της ύπαρξης και δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο που βρίσκεται στον δρόμο της γνώσης να συλλάβει τα νοητά όντα. Η Ιδέα του αγαθού συγκρίνεται από τον ίδιο τον Πλάτωνα με τον ήλιο που από τη μια

επιτρέπει τη γέννηση των πραγμάτων στον αισθητό κόσμο και από την άλλη μας επιτρέπει να τα βλέπουμε χάρη στο φως του.

B2.

Ομοιότητα στην πρώτη παράγραφο (κατασκευή ψευδούς πραγματικότητας)

Και στα δύο κείμενα περιγράφεται μια τεχνητή, ψευδής πραγματικότητα, την οποία αποδέχονται οι άνθρωποι ως αληθινή εξαιτίας περιορισμών – είτε φυσικών είτε ιδεολογικών.

Από το κείμενο του Πλάτωνα:

«τούς γὰρ τοιούτους... έωρακένας άλλο πλὴν τὰς σκιᾶς»

Οι δεσμώτες βλέπουν μόνο τις σκιές των πραγμάτων και τις νομίζουν πραγματικότητα, διότι από παιδιά είναι ακινητοποιημένοι και δεν έχουν δει ποτέ τίποτα άλλο.

Από το κείμενο του Όργουελ:

«ένα απολυταρχικό Κόμμα... κατασκευάζουν μια ψευδή πραγματικότητα»

Η εξουσία δημιουργεί μέσω της προπαγάνδας και της παραποίησης μια πλαστή εικόνα του κόσμου, που επιβάλλεται στους πολίτες.

Κοινό στοιχείο:

Η ψευδαισθηση ως αλήθεια: Οι δεσμώτες πιστεύουν ότι οι σκιές είναι η αλήθεια (Πλάτων), οι πολίτες πιστεύουν ό,τι υπαγορεύει το Κόμμα, ακόμα και ότι $2+2=5$ (Όργουελ).

Διαφορά: Η αντίληψη για την αλήθεια και τον υλικό κόσμο

Στον Όργουελ, ο ήρωας (Γουίνστον) προσπαθεί να κρατηθεί στην αντικειμενική πραγματικότητα του υλικού κόσμου, η οποία για εκείνον είναι πηγή αλήθειας:

«Ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν αλλάζουν. Οι πέτρες είναι σκληρές, το νερό είναι υγρό, τα ελεύθερα αντικείμενα πέφτουν προς το κέντρο της γης»

«Ελευθερία είναι η ελευθερία να λες ότι δύο και δύο κάνουν τέσσερα».

Εδώ, ο Γουίνστον θεμελιώνει την αλήθεια στις αισθήσεις και στη φυσική εμπειρία — δηλαδή στη σωματική, υλική πραγματικότητα.

Στον Πλάτωνα, αντίθετα, ο υλικός κόσμος (οι σκιές) είναι ψευδής. Η αλήθεια δεν βρίσκεται σε αυτόν, αλλά στον κόσμο των Ιδεών, που γίνεται προσβάσιμος μόνο μέσω της νόησης, όχι των αισθήσεων:

«πλὴν τὰς σκιάς... προσπιπτούσας»

Οι δεσμώτες βλέπουν μόνο σκιές, δηλαδή ψευδαισθήσεις του υλικού κόσμου. Η αλήθεια είναι πέρα από την ύλη, στον νοητό κόσμο.

Όργουελ: Η αλήθεια βρίσκεται στον υλικό κόσμο και στις αισθήσεις· η εξουσία προσπαθεί να τον αρνηθεί.

Πλάτων: Ο υλικός κόσμος απατά, οι αισθήσεις οδηγούν σε ψευδαισθηση· η αλήθεια είναι μεταφυσική, στον κόσμο των Ιδεών.

Αυτή η διαφορά αποκαλύπτει τη ρεαλιστική – εμπειρική στάση του Όργουελ έναντι της ιδεαλιστικής φιλοσοφίας του Πλάτωνα.

B3

1. οισοφάγο, 2. φόρος, 3. φορέματα, 4. φέρσιμο, 5. φερέφωνο.

B4

1. Λάθος (7^η επιστολή), 2. Λάθος (τον απομάκρυναν...), 3. Σωστό, 4. Σωστό, 5. Λάθος (δεν διαθέτουν).

Οι σωστές απαντήσεις στις λανθασμένες προτάσεις δε ζητούνται από την άσκηση.

Αδίδακτο κείμενο

Γ1.

Συχνά γυρνούσε και κοίταζε τον εαυτό της και κοίταζε αν την έβλεπε και κανένας άλλος, ενώ πολλές φορές μάλιστα κοίταζε και την σκιά της. Μόλις άρχισαν να φτάνουν πιο κοντά στον Ηρακλή εκείνη που αναφέρθηκε στην αρχή προχωρούσε με τον ίδιο τρόπο ενώ η άλλη θέλοντας να φτάσει πρώτη έτρεξε προς τον Ηρακλή και του είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, πως απορείς ποιον δρόμο να πάρεις στη ζωή. Αν λοιπόν με πάρεις για φίλη σου (διαλέξεις), θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και πιο εύκολο δρόμο και δεν θα σου λείπει καμία απόλαυση και θα ζήσεις χωρίς να γνωρίσεις καθόλου τις δυσκολίες.

Γ.2.

Αρετή=

Ευπρέπεια

Αρχοντική φύση (χαρακτηριστικό ελεύθερου ανθρώπου)

Καθαρότητα-αγνότητα

Σεμνότητα-σωφροσύνη

Ντυμένη στα λευκά

Κακία=

Χυμώδης

Επιτηδευμένη, προσποιητή, στητή

Με βλέμμα επίμονο

Ντυμένη με διάφανο ένδυμα.

Γ.3.α.

γυναϊκας=γυναικός

φύσει=φύσεως

σῶμα=σώματος

καθαρότητι=καθαρότητος

β.

φάνηθι
μειζόνων
όψομένη
έπεσκόπει
άγάγωμεν
ούδεμιᾶ

Γ4.α

Απαρέμφατο της αναφοράς στο εύπρεπῆ
Γενική συγκριτική,β'όρος σύγκρισης στο ὀρθοτέραν
Αντικείμενο σε δοτική στο προσδραμεῖν
Κατηγορηματική μετοχή ,συνημμένη στο ἐμέ,από το ρήμα αίσθησης ὀρῶ
Κατηγορούμενο στο ἐμέ από το ποιησάμενος
Γενική αντικειμενική στο ἄπειρος

Γ.4.β.

εἶ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται
Δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική,ολικής αγνοίας,μονομέλης.
Εκφέρεται με οριστική ,δηλώνει το πραγματικό.Λειτουργεί ως αντικείμενο στο ἐπισκοπεῖν.